

ՔՐԴԱԿԱՆ ՎԵՊ

3(7). ԱԼԻՖՆ ՈՒ ՔԼԵՖԸ

Հառաջ ժամանակ չորս ախպեր են հեղե. մեկի անուն Քլեֆ էր, մեկին՝ Ջիր էր, մեկին Թառաֆ էր, մեկին Ջաջալ էր, չորսն էլ աղապ ինչ Ծղո մեկ Ջաջալ կէր, էդոր աղջիկմ՝ կէր՝ անուն Ալիֆ էր, շատ գեղեցիկ, խորոտ էր։ Էս չորս ախպեր նախատեսան հուրանց ջոջ աղպոր Քլեֆին ուղեն Ալիֆին։

— Էթանք, թե մարդավորի տվե՛ց, կրեքնք, թե չէ՛՝ գաթի, գոռով բերենք։

Հելան դացին։

Քոդեր կարդ ունեն՝ կոնխներին իրեք օր կը-հարդեն, կպտտվեն, իրեք օրից հետո նոր կիաւը-ցուն թե ընչի են էկել։

Իրեք օրն թմալ, Ալիֆն էդոնց ղղմտթն ա (ծառայություն) կէնա։ Ջիրն վերցուց ըսեց.— Ջաջալ, մենք էկեր ենք քո աղջիկ մեր մեծ ախպորն հուղելու։ Մենք ղոռ մարդ ենք, դու մենակ, օր գու հեղիս մեդի բարեկամ, էլ քե ղոռ չհեղի։

Էս մարթ խելոք մարդ էր, միտք էրեց, հե-լալ էկալ կնգան ըսեց։

Կնիկն ըսեց.— Մա՛րդ, ահնիս օր մենք մեր աղջիկ վերջ պտի կարդենք, էսոնք էլ լալ մարդիկ են։

Էկալ համաձայնալալ, նշան դրին, ժամա-նակ տվին հիրար։ Դե գարնան ժամանակն էր, էլի վախտն էր, էս մարդիկ կուղին էրթին տղրի-ճի։ Օր նշանվան՝ ուր փեսա Քլեֆ.— Ջի՛ւր, — ըսեց, — Էթանք մեր խնամու քոչն էլ վերցունք խըտ մեդի ու նոր էրթանք։

Էս մարդիկ էկան քոչը վերցին, խըտ հիրար գացին, խասան Հնգու յաման թաղավորի խողեր։

Էս մեկ օր Հնգու յաման թաղավոր ուր ող-րին կանչեց, ըսեց.— Հելի՛, մեր էլի ժամանակն

ա, քոդեր կգան մեր խոտի տեղրանք կառնեն կերցուն, մեր ձիանքներ սոված կմնան։

Հելան հինքն ու հուր վեղիր նստան ֆայտոն, էկան տեսան քոդեր հուրանց շաղրեր դանել են, տավարն կարածացնեն։

Էս մարդիկ ալ կէնին, կնստին ձիանք, կեթին ալ կէնին։ Էս մտրդու աղջկան՝ Ալիֆին, բերել են դարձ։ Ալիֆն էլ էկել էր, ուր խոր ջլեր կլվեր, կմաքեր, թուխ սիւան կապել էր վիզն, հինքն նիշուն, հաշկեր բալաք ու քոդներ էր, դհա էր կարմրե. չէ՞ որ վլացք էր կէնեք, տաք ջրու վրեն քոդներ էր, դհա էր կարմրե։

Էս թաղավորն օր էկալ, Ջաջալ սմալար էր կթալեր, նստեր էր կուտեր, կխմեր. նստեր թու-մաշտ կէնեք հա՛մ խնամաւ էլին, հա՛մ հուր էլին։ Էս թաղավորին օր տեսալ, խասկցալ օր թագա-վորն ա, դնաց խունարալ, բերեց պատվեց, կեր-ցուց, խմցուց, հիշկեց օր թաղավորի աչք առե Ալիֆին, ըսեց.— Դու ի՞նչ տեսակ մարդ ես, որ առանց խնդրվելու էկել ես իմ ձիանքներու խո-տտեղն ա կփշացնես։

Ըսեց.— Ծս մեղավոր չեմ, ընձի բերողն ա մեղավոր, ընձի փեսեն ա բերե։

Ըսեց.— Էսա ի՞նչ աղջիկ ա, որ վլացք ա կէնա։

Ըսեց.— Իմ աղջիկն ա։

Ըսեց.— Քու աղջիկ կարգուկ ա՞, աղա՞պ ա։

Ըսեց.— Չէ՛, կարգեր եմ։

Ըսեց.— Թե էսի տվիլը ընձի կնացու, քե չարդեմ, թե չէ՛՝ քո օրեք կչարդեմ, կվերացում։ Էս մարդ միտք էրեց, խելոք մարդ էր, ըսեց.

— Կիտամ. էկան՝ հուրտնց կասեմ, հուրանք քյարա էրին՝ թըխ էնին, չէրին՝ խող վըր հուրանց



արեւուն հեղի: Ըսեց.— Թագավոր ջան, բան ուղա՛  
տամ, աղջիկն ա՛ կուրբան հեղի քեզի:

Հղան խնամի, հելավ աղջիկն առավ, դնաց:  
էդ Զաշաշն էդոր կծկծուն երկու օրի մեջտեղ  
կերթա-կիդա:

Հա՛, հելավ արեւմտոց, էստոնք ավի տեղին  
էկան, անսան օր Զաշաշ սեւավորուկ կայնուկ ա:

Բերին ավերն հիշուցին, Քլեֆ քշեց վրեն,  
ըսեց.— Յա՛, սնե՛ր, էդ ի՞նչ բան ա, ա՛յ մարդ,—  
ըսեց.— դու հո՞րի մուխա՛նաթություն էրիք, հորի  
րերիք իմ անմեղ էլ կշարդոտեք:

Զաշաշ տղեքներուն դսա էրեց, ըսեց.— Լա՛վ  
ես էրե, է՛լ դու գործ չունիս, ասա օրից հեառ  
օր դան տանելու, ես իմ կնգա շորերն կխաքիմ,  
դենք կվերցում, իմ շարյաթով կաանեն, քիթ ու  
րերան ծածկուկ, քսան խողի լավ աղեք կվերցնեմ  
խրա բնձի, կդնեմ մեծ սնդուկ իրրե շեղ, դու էլ  
կրերես դեք կշոքցուս, կրաոնաս, կսես. իմ աղջ-  
կա շեղ կանես հուր սենյակ, իմ աղջիկ լուս բայ-  
վի, կրացի, հըմնուն բաժին կիաա:

Տաս օր հետո թագավոր առլ ու գուռնով,  
ֆայտոններով, ձիանքներով էկան, էրկու էլի  
մեջտեղ մեջլիս բացին՝, «խարս բերե՛ք, խարս  
բերեք»:

Քլեֆը դնաց կնգա շորեր խաքավ, առան է-  
կան, զրին ֆայտոնի մեջ. թագավորն էլ ոզրի  
հեա նստան խրա կշահին: Մեծ սընդուկն էլ զրին  
դեքին, սընդուկի փակը մեջից առան, դացին:

Թագավոր առավ էկավ, սնդուկը դրեց կալի-  
դոր, հինք հելավ դնաց օթաղ. կերան, իմին, թա-  
ղավորն էլ հրաման ավեց, թե.— Ժողովուրդ էսօր  
հըմներ թրի ուան, իմեն, պախակ թրի չկայ-  
նեն, ես բախշում եմ:

Թագավորն հելավ էկավ ուր նշանածի կուշտ,  
Քլեֆն հելավ կայնեց: Ըսեց.— Տկողցի, արի  
պառկի:

— Խա՛, մա՛րդ, դու պառկի ես ճրաղն հըն-  
ցում, դամ:

Խորոա տկողցուց թագավորին, մտուղեր  
խանեց շարեց, աղեքներուն իանեց՝ հընդան  
քաղքի մեջ, հըմեն ըրդին: Սարախաան Քլեֆը  
թուր քաշեց, կայնավ քաղքը մեջտեղ, ըսեց.— Ոն  
որ իմ թրի ակու՛ հընցավ, բնձի դրեց Հնդուլաման  
թագավորի անդ թագավոր, իմ որյաթն ա, կպա-  
խեմ. ոնն օր չէ՛ ձեղ էլ կքաշեմ սրի:

Հըմեն էկան հընցան, Քլեֆին էրին թագավոր,  
Ալիֆն հելավ թաղուհի: Նսաան, թրխ էգանդ ար-  
րին:

Հընդուլաման թագավորի քուր մե աղա ու-  
ներ. աղեն աշուղների մոա սորվեր ա խայու,  
թուրքի, քուրդի խաղ, բմա՛լ էլ ձեն կա վրեն ա-  
նուշ: Որ աշղի մոա աարան՝ չվերցին. մեկ աշղը

Ջուլալ կար, վերցեց, էդի շատ մոտ էր էդ էրեխի  
խոր հեա, սրան սպանած ին:

— Աշը՛ղ ջան, իմ աղին լավ խաղեր սովորց-  
րու, աոնեմ էրթամ, Քլեֆ, Ալիֆ կա, էնդոր ճա-  
շարան խաղ ըսա:

Ճաշարան էլ ո՛վ էր բացե, Զաշաշ, Տեսավ  
օր Ալիֆի մարդ հեղավ թագավոր, հինքն էլ բաղ  
մարդ էր, էլ ժառանգ էլ չուներ, էդ մեկ Ալիֆն էր,  
ճաշարան բացեց հուր խերի համար, ձրի դան  
ուտեն, օր իրրե հուր խոքուն ճար հեղի: Էն հան-  
դեն էս մարդ պտոտելով առավ աղեն, էկավ Զա-  
շաշի ճաշարան: Դե՛, աշղը ա, սաղ թեն ա, մերն  
էլ խեա:

Զաշաշ խարցուց.— Աշը՛ղ ջան, ո՞ր անդից  
ես:

Ըսեց.— Անտեր լամուկ եմ, խեր չունեմ, ձեր  
ձեն լսեր եմ, էկեր եմ քո ճաշարան՝ բանեմ:

Զաշաշ աղին շաա խավնալ, ըսեց.— Օր քեղ  
վերցում ինձ հոգեկան որդի, կմնա՛ս:

Մերն ըսեց.— Քո ձեռաց տեղ քու օաներ  
կպաքենք:

Տղին ավեց Զաշաշին: Տղեն օր խաղ ըսեց,  
էն դուլուդ ա՛նող աղջկ առավ աման, էկավ  
հախպուր, աղի ձեն օր լսեց՝ հընդավ անկաշ, էլ  
չուր չկարողացավ ամանել, դարձավ խանումին՝  
Ալիֆին դսա էրեց:

— Ալիֆ ջան,— ըսեց,— քո խոր ճաշարան  
մե խայու աղա կա, խաղ կրսա, էմա՛լ խաղ, օր  
ինչքան մարդ կա, կկայնի կլսի:

— Հիրիկուն իմ խոր կխնդրվեմ, ճամփա՛ դա  
իմ մոտ:

Խոր խնդրվավ, խեր համաձայնավ.— ոչ թե  
մե օր, ամեն օր էլ թրխ դա:

Ճամփեց, աշղն էկավ, աղջիկ լավ հարդեց,  
շատ խավնեց, ըսեց.— Հայրի՛կ ջան, իմ հարս-  
ղաա ախպերն ա:

Քլեֆն էլ ուրախացավ:

Հընդուլաման թագավորին անմահական  
բաղ ուներ, Քլեֆն օր դեկներ սարախաան. աշը  
կթալեր բաղին, կուրխներ:

Քլեֆի ախպեր Զիրն շուա-շուա կիդեր աշղի  
խաղեր կլսեր, կուտեր, կխմեր, կերթեր: Էն մեկ  
օր անասաված Ալիֆ քնավ, էրաղ տեսավ. հուր  
խոր դեքներուց մե դեա դնաց հընդավ հուր կե-  
սեր դեքներուն նե, մեկ նառի խեղդեց, իսկ սկե-  
սերի դեքներուց մեկ նառ էկավ, ուր խոր դեք  
հըմեն խեղդեց: Հելավ, խոր դսա էրեց հուր էրաղ:

Խերն ըսեց.— անսա՛ր օր Զիրն առավ ուր էր-  
կու ախպոր դնաց. էնդոնք իրեք են, քու մարդ  
մեկ ա. օր կոխվ ընդի, քու մարդուն կսպանեն:—  
Ըսեց.— Ալիֆ, դու կոնա՞ս Զիրին ասա սպանել,  
էն երկուս հե՛շ, էնդոնք բան չեն: Զիրն օր վերա-



նա, լավ կլի, վաճառքը Զիրից ա, շատ էլ քու ած-  
քըն ա, հըմնօր գուքա, կերթա. էն վախտ օր գու-  
գա, մարդիտ ըսա, գու ընծի ըբեր ես քու խա-  
մար, թե՞ քու ախպոր խմար:

Ըդմտլ ըսեց Քլեֆին: Քլեֆ հելավ, աշըղի  
դեհն մըջ բաղին ա, էս մարգ հելավ սարախաան  
ըսեց.—Օր էկավ նիաթ կախ, հուր ախպորն ըս-  
պանե, օր ուրախ էկավ, չըսպանե:

Քլեֆս հելավ դենք առավ, խեծավ հուր ձին,  
որ էթա Զիրի գլուխ կտրա: Օր գնաց, լսեց օր՝ Զի-  
րը կերգա:

Արաբի պես ձի ունիմ,  
Քլեֆի պես ախպեր ունիմ,  
Ալիֆի պես խարս ունիմ,  
Աշխրթի տակ ընծի ի՞նչ դարդ ունիմ:

Օր լսեց՝ թուր դրեց տեղ.—էսի ընծի ա կգո-  
վա:

Ախպերն օր տեսավ, որ հուր ախպերն ա,  
հելան կայնան, փաթթվան, կիւամրուրվեն: Օշ-  
խար բերին մորթին կերան, խման: Քլեֆը կե-  
րավ, խմեց, հելտվ ձին խեծավ, գնաց: Գնաց, Ա-  
լիֆն տեսավ՝ ուրախ կիգա:

Գնաց խորն ըսեց:

Խեղն ըսեց.—Կըսես, քու ձեռ չըռնեց ըսպա-  
նիր, ֆլան տեղ մեկ քյառսուն գյաղագան խոր  
կա, քարվանգտ յա. էդ սար ու ձոր ըսկի ջուր չկա,  
րացի էդ խորուց: Քու մտրգուն սովըցու, ձիանք  
խեծին էրթան. էս մարգ թրխ հուր ձիանքներու  
մարգկանց սովըցու, որ կերթան, թըխ խտրցու  
ըսա.—Զի՛ր ջան, ծարվցեր ենք, էս տեղընք  
ջուր չկա:

Էնի էգ խոր գինա, թըխ էթա, խանա:

Քլեֆն հուր տղեկներուն կսովըցու, կսա.—  
Ում տեսմ՝ մտեք ջուր խանեք, չմտեք, Զիր իր  
խամար կմտի:

Ըգմալ էլ էրին, միայն էս Քլեֆի ձին աըա-  
րըստանա յա:

Զիրն հելավ թե.—Ես ջրու տեղ գինամ, քչեք  
լթանք. խանենք խորից ջուր:

Զիրն հելավ, ճոպան կապին, հիշուցին, ջուր  
խանեց, ջրեց: Էրկու ախպոր ձիեր էկան առան  
հիրար, հտ՝ հայ ա՝ հիրար կխեղգեն: Գոռն էկավ  
հընգավ մըջ խորուն, Զիրին ցավացողներ կային  
խորի մոտ կտլնտծ, ըգոնք ըսին Զիրին, օր ձի-  
անքն տ կպած հիրուր:

Զիրն ըսեց.—Ես խորու մշեն ձեն կիտամ, իմ  
ձին կթողա էնոր ձիուն: Զիրն խորու մշեն կանչեց  
հուր ձիուն, ձին թողեց էնոր ձիուն, էկավ կայնավ  
խորու մոտ, տողաց, արուն շոքեց:

Քլեֆն էն աեղեն տեսավ, էկավ ձեն տվեց,  
ըսեց.—Զի՛ր ջան, քե փորձի. կիջում ճոպան,  
կապա մեջքիդ, քե խանենք:

—Ա՛յ մարգ, գնա՛, ես գինամ քե ի՞նչ ա  
կսովըցու:

Կախեց ճոպան, քաշին խանին, թուր քաշեց  
որ Քլեֆի վիդ կտրի:

Հելավ ախպոր ըսեց.—Իմ որձ կատուն հըն-  
դավ քու խոր՝ դու կդրա վիվը, քունը հընդավ իմ  
խոր՝ ես կդրեմ:

Հելավ ախպորն ըսեց.—Դու գնա քելի, ես  
ընծի, քու մարդկանցից եկան իմ յան՝ ես դլուխ  
կգրեմ, իմ մարդ էկավ՝ դու կդրա:

Էրկու ախպեր հելան դուշման: Էս րան աշը-  
ղի մեք լսեց, սարախտան մեր հուր տղին սո-  
վըրցուց, դեհն ըբերին մըջ րաղին, դեհն հընգավ  
բաղ, ջարդեց, կերավ, փչըրուց:

Քլեֆն հելավ տեսավ, ըսեց.—էսի Զիրն ա  
բերե, օր խըտ ինձ կոխվ էնա:

Նետ ու անեղ քաշեց, գեհն սպանեց: Էդ աշըղ  
հելավ գոռաց.—Վա՛յ աման, իմ դեհն, իմ դեհն:

Քլեֆն աեսավ, ըսեց.—Տաս դեա աամ, մի՛  
լաց:

—Չէ՛, իմ դեհն, իմ գեհն:

Ջաշաշը լսեց, ըսեց.—Ես ասու առեջ երթում  
կուտեմ, օր էմալ էնի քո գեհն դանեց սպանեց,  
ես էնոր թիկունքից դանեմ, սրտից թալա գուս.  
էս քու հաըիֆ կառնեմ մոգեն:

Ջաշաշս հերթում կերավ:

— Էն մեկ օր կայնի Զիրին կանչեմ ըբերեմ,  
խեծինք, էթինք պտոտինք, ես դանեմ՝ էտոր ըս-  
պանեմ:

Զիրն էկավ, գացին րաղեր: Փեսին ըսեց.—  
Դու հընգի հառեջ, տենամ իմ ձին կխասի՞ քու  
ձիուն:

Հետեանց դանեց, Քալեֆն հընգավ: Ալիֆն  
տեսավ Զիրին, ըսեց օր.—Իմ անաստված խեր  
դանեց, Քլեֆին ըսպանեց:

Էգոր քաշին թալին պալի տակ:

Ըսեց.—Տղեկնե՛ր ջան, դշու ըղուկ ա, փե-  
դիմ՝ կտոր ա գտեք, տվեք ընծի: Գտտն տվին,  
թաթխեց փետ արունի մեջ, դայի հառեջ գրեց.—  
Զի՛ր, ինձի կուտտս կտանես, կգնես իմ աղրա-  
րի մեջ, կխորես. գուգաս կհընգիս Զաշաշի էլի  
մեջ, շուր հիրգուն կկտրես, ձին քչես գուգաս,  
կայնես իմ դերեղմանի վրեն, կրսես:

«Քլեֆ ախպեր ջան, է՛լ ջարդեմա՛: Եր օր  
ընձնից ձեն էկավ, ըսի՝ «Հերիք տ», էլ չջարգես:

Ըմտլ գրեց, խոքին տվեց: Զիրը ըրեց՝ իմտլ  
գրեր էր: Միայն Ալիֆն ըծկի դեղրանք ունի, կը-  
րուժա կլավցու: Ջաշաշ լաց, գիր գրեց, տվեց լամ-  
կի, տարավ տվեց Ալիֆին:

— Ալիֆ, քու ծնողն եմ, աշղի տղին խաթ-  
րին՝ Քլեֆին սպանե:

Աշըղի մերն էլ առավ տղին փախավ:



Ալիֆն ըսեց.—Քո՛ւ տուն ակուրի, դու կսես խելո՞ր ես. քո պալատի դեմ խոր փորա՛, թըխ դան լցվեն, դու պոծես:

Ջաշաշն խորը փորեց, զորքը էկան, լցվան մըջ խորուն. զանին Ջիւրին էլ էրին յարալու, զնաց Ալիֆի մոտ: Ալիֆ Ջիւրին քնցուց անդերով, դրեց մըջ սընդուկ, թալին ջոջ դետ, դեա քշեց, տարավ:

Ջաշաշ հըմեն քաշեց սըրի, ջոջ մարդկանց էլ կրակ տվեց, վառեց: Ալիֆն ու խերը հընդան ատխային: Ջիւրն էլ զնաց հընդավ ծովու մեջ, հա-րավ քամին կայնավ: Թագավորըմ կա, էդ թա-դավորի քաղաք իրեք հընդեր կան, էն մեկ լավ ևռուն կտենա, էն մեկ լավ լող զինա, էն մեկն էլ թոռլի ա: էս մարդիկ տեսան սնդուկ. մեկն ըսեց.—Տղեկնե՛ր, մե բան մեր յան գուգս, լողա՛ պնա, բն:

Հողվոր պնաց, էն մեկն ըսեց.

— Ես սալիք եմ, թե փող հեղավ՝ ինձ կի-տաք շաա:

— Ինձ էլ՝ կնիկ օր ըլի, տվեք:

— Ինձ էլ՝ ճոթ օր հեղի, տվեք:

Բերին խանին Ջիւրին, անսան, առան շլկով, տրին թագավորի հառեջ: էս անդն էլ մե աղջիկ կա, Մըջանե Ջուպու ա անուն, Ալիֆի պես դե-դեր ունի: Տեսան, որ էս մարդ վիրավոր ա, դեղ պրին, լավցուց:

— Ես ձի կպախեմ, ձիարած եմ:

Բերեց կերցուցին, աշխատանք տվին, զնաց, ձիանք ասարավ ջրի՝ ծովու ափ, հինքն էլ կլողկնա:

էս մարդ օր տեսավ, որ սա լավ ձի կպախա, կուգա իր աղջիկ տա էստու:

— Տղա՛ շան, իմ Մըջանեն կիտամ քե:

— Հայրի՛կ, ես մուրազ ունեմ, էրթամ կա-տարեմ, դիքամ կառնիմ:

Մե օրմ՝ ծովից մի խրեղեն ձի կրլնի, էդ ձիե-րի խեա կղրաղմի, էրկու քուռակ կհլնի:

Մնաց, էս մարդ էս աղջկան ըսեց.—Ես կեր-թամ, կրակ կէնեմ. եթե իմ կրակ տեստր, ես կեն-դանի եմ, եթե չէ՝ ես մեռուկ եմ:

էն մեկ օր մե հուրիշ թագավոր էկե թագա-վորի աղջկան հուղնդան, հիմցե, օր թագավոր հուր աղջիկ տվե հուր ձիարածին, էս մարդ դիր դրե թե. «Քո ֆլան-րեհվան, ես դուքամ վըր քե կոխվա: Թուղթ բերած՝ տված էդ մարդուն:

Թագավոր վախեցավ: Տղեն հիմցավ, հելան կոխվ: Ձիանք բերեր ա ծովու ափ. էս մարդ տե-սավ, հելավ, սկսավ կուլել. հընդավ դորքի մեջ, ջարդեց, փշեց, մե քանի մարդ փախան:

էկավ ըսեց.—Թագավո՛ր, էս մարդկանց քո-քըն կտրի, հըմի կերթամ իմ մուրաղին:

Ալիֆը պառկե տղա ա բերե Քլեֆից, անուն

դրե Ջավոաք. շնից հելե շան թուլա, էսի մե-ծացեր ա:

Ջիրը առավ երկու քուռակներ, խեծավ էկավ, զնաց ուր էի անդ, անսավ որ ավերակ ա: Քշեց սարի դոշ, քրդերը տեսան, եկան հառեջ, ըսին թե.—Ալիֆն պառկե, աղջիկ բերեց, մեռավ:

Խալիին, որ Ջիրը կովի, լխնայի Ջավոա-քին: Ձին ասարավ քաղաք նալելու, մե հատ լա-մուկ դոռն կայնուկ էր, օսկի ավեց, ըսեց.—էս քուռկին նայա, մինչև դամ:

Համուկ բոնեց, կայնավ, էս մարդ նալել ավեց: Ջաշաշն էկավ, քուռակ անսավ, լամկու ձեռ տեսավ՝ խրեղեն քուռակ ա: Ջաշաշն օսկր ավեց, քուռակն առտվ, զնաց: Ջիրն էկավ, տե-սավ չկա, խասկցավ: Ջաշաշին հիմաց ավեց, օր եկե կովի: Կովան. Ջավոաքին Ջաշաշ կխեծու ձին կտա առաջ, խորոխպոր խեա կկովի. չեն հաղթի իրար: Մեկ ծեր քուրդ Ջիրի խաց շաա էր կերե.

— Ա՛յ, հա՛յ.—ըսեց,—դու ան՛ս էսոնց խիղճ, էսի էկե ուր ախպոր արնքի վրեն ա կկովի, ուր աղին սովըցուցեր ա, կիաա ուր ախպոր աը-ղեն՝ ուր խորոխպորն էլ սպանա:

Քուրդն Ջավոաքին ըսեց.—Քու անունը շան թուլա են դրե. էսի քու խորոխպորն ա, դու ճիժ ես հելե, չես դինա, Ալիֆ քու մերն ա, Ջաշաշ քու պարեն ա:

Ըսեց.—Բր իմա՛լ էնեմ:

Ըսեց.—Դու ձին ուղա, շորն ուղա, օր պա-խուկ ա, թե աաս՝ ես կկովեմ: Ջավոաքն հելավ ըսեց.—Թագավո՛ր, դու, քո կնիկ, իմ մեր էկեք, էսոր ես պաի հաղթեմ, էկեք թամաշա:

Թուղթ բերին ավին թե՝ սաքախտան էլի կսիվ պաի էթա:

Ջավոաք ըսեց.—Չրմ էթա:

— Հորի՞:

— Իմ տկի ձին, իմ շորեր լավ չի, թուրն լավ չի:

Ջաշաշ բերեց տվեց:

Քշեց, Ջիրս տեսավ օր ախպոր ձին ա, ախ-պոր շորերն ա:

Ըսեց.—էսի երիաասարդ ա, էսօր իմ վերջի օրն ա:

Հախու ուղեց օր դառներ փախեր, Ջավոաքն ըսեց.—Խորոխպո՛ր շան, հըմեն րան հիմցեր եմ, մի՛ փախի, ես Ալիֆի, Քլեֆի աղեն եմ:

Ջիրն ավեց վրե, Ջավոաքն փախավ, մաան բտոնց մեջ, քաշին թրեր ջարդին հըմնուն, հելան ժողովրդին ըսին: Ջավոաքի անուն փոխին դրին Վրեժ, դարձուցին թագավոր: էկան Մըջանե Ջա-ղուի մոա, մեկ-մեկ զսա էրեց, պատմեց, խարո-նիս էրեցին, խասան հուրանց մուրաղին: Ախպոր



տողին կարգեց Մրջանն ջազուի հետ, թաղավոր դարձրեց:

#### 4(8). ԱՐՈՒՍԵԹԻ ԲՆԱԼԱԼ

Առաջ ժամանակ մեկ Միրե Արարան կար, հինքն էլ ռադ էր, քրդերու միշտ ռադն էր: Էտոր հառեջ կաշխատեի մե անաեր լամուկ՝ Մրդրակո կկանչին, հինք խելքից փշում թեթե էր: Անաեր-անաիրական էր, էկավ ռադին խնդրեց, օր վերցու նոքար: Էս մարդուն վերցուց խնամեց, շատ անցավ, էս մարդ Միրե Արարանի թութնից կողոններ, կայլան կքաշեր: Կայլոն թութուն կլններ, կրակ էլ կղներ վրեն, էն կայլոնից օշարի ճան էր կախն մոտեն, էս մարդուն էլ ամեն օր կոնախ դուդեր: Գուքին օշլար, ձի, դավա ուղեւու: Իրեք խատ ռադ թուրք էկած ա էս մարդու կուշա, իսլիք փոռ, ռալիշներ դրե թեկերու աակ ուրանց: Մրդրակոն շարոխ կխոտո էկավ, կայլոն թութուն լցեց, օր պաի քաշա, եկավ խալիշեք կոխկըրեց, կրակ վերցուց, հընցավ: Միրե Արարան ամանչեց:

Բադեր խարցուցին.—Միրե Արարան, էսի ո՞վ ա.

Ըսեց.—Իմ նոքարն ա:

Ըսեց.—Էդ իմալ անամոթ մարդ ա:

Միրե Արարանի սիրաը նեղացավ:

Էս մարդիկ դնացին: Մրդրակոյին կանչեց, ռադին էլ մեկ խատ աղջիկ ուներ, աղա շունի: Աղջկան անունը Մրջանն Զադու է:

Ըսեց.—Մրդրակո՞, դու էսքան ժամանակ մնացեր ես, ըսաոց դեն ես քե չպախեմ. քե ձի, հադուստ կիտամ, փող կիտամ, միան պիտի էթաս:

Լաց էս մարդ.—Հընչի Միրի Արարան:

Ըսեց.—Քյոփօխլի՞, դու շամչա՞ր հէրեկ, իմ ռադերի հառեջ էկար, իմ խալի խալիշեք կոխեցիր, կրակ վերցուցիր: Զոջանց առած կա՞ ջուր մի աեղ դուլավ, կխոտի, ուրեմն, դու ընծնից չվախենաս, ընծի խամար էլ ամոթանք ա, էդուր խամար էլ քե սուրդուն կէնեմ:

Լալով կնդան խնդրվավ, աղջկան խնդրվավ:

Ըսեց.—Չէ՞, իմ խոսկ, խոսկ ա:

Բերին լավ ձին, լավ հադուսա, ուրին ուղեւիք-պաշար, ռավաղանի էլ փող ավեց, Մրդրակոյ խեծուցին ու ամառ ժամանակ էր, օր կըրոշին աղրիշի ուրանց օրա կղանին, ուրանց մալ կապրըցուցին: Մրդրակոն լալման հելավ, շնորակալ հեղավ էտ մարդուց, խեծավ ձին ու էկավ: Զտղդեն դալով դալով՝ էկավ մեկ օրի հանդիպավ, խարցուց.—Քուրվաի՞ք ջան, էս ի՞նչ օրա յա:

Ըսին.—Հասան խանի օրեն ա, օրաքաշին ա, օրի ռադն ա:

Քշեց ձին, էկավ կայնավ էդոր դաւո, ռարե ըսեց, ձիուց հիրուն թալեց Հասան խանի օղաց վրեն:

Հասան խանն ըսեց.—Դու ի՞նչ մարդ ես:

Ըսեց.—Նս անաեր-անաիրական քուրդ եմ.—Ըսեց.—Քու անունն լսեր եմ, էկեր եմ քո մոտ, օր դու ընծի առնես քու թեի տակ, պախես:

— Է՞, ինծի էդքան շորան ու դառնաւած կա, մեկն էլ դո՞ւ:

Էս մարդուն սկսեց պախել: Իրեք ախպեր են. մեկի անուն Ռդդո յա, աղապ ա, մեկ ախպոր անունն Բալադակտ յա, էսոր ախլիկմ՝ կա, ուղե ախպոր աա, քրդու օրենքն ըդմալ ա, շթողեն ախլիկ անեն էթա: Ռդդոն շուլա իր ախպոր ախլիկտն առնեն: Հուրանք կոշաղ ջնս են. որ նոր փաջուջն կեպի մորից, կտանեն կղեն:

Բախլ Բախլ մայա,

Զաշ շաշե մալա (որ մեր տղից Ե)

Էս մարդ իրեք աարի էլ էս աեղ ծառայեց: Էն մեկել օր էկավ մտավ աուն, տեսավ օր Հասան խան օղներ խանե, ձեռներ դրե դլիու տակ, ուրրն կդովա.— Ցարար ընծնից հարուստ, դոռ, լավ կա՞ աշխարի նե:

Մրդրակոն խելքից թեթե էր, ծծղաց:

Ըսեց.—Շան որդի՞ ի՞նչ էղավ, որ իմ խոսքի վրեն կծծղաս:

Ըսեց.—Օաներուդ մեռիմ, Հասան խան ջան, մե մարդ կա, ես քու դեմ իրեք աարի եմ աշխատե, ընտու դեմ տասիւինդ տարի. էն օր անծրե դուքա, որ վառելիք չեղի, կումաշ կվառա, կոնխներուն կպատվա:

Դու դվամ հարուստ ե՞ս, դվամ քեպի մա՞լ կա, էնի ավելի հարուսա էր քենե:

Ըսեց.—Ավաաա՞մ:

Ըսեց.—Ավաաա՞մ:

— Կէրթամ էդ մարդուն կոնախ, անամ, եթե քո խոսկն ա, դու պրծար, թե ես պոռ եմ էնդոր վրեն, քեղ կսաակցում:

Մնաց, ռարի լուս ռացվավ վր ձեղի, ռացվավ վր էտոնց, կանչեց ուր ախպրներին, խորոխ-պըրտինքներին, մե քսան խոքի, խեծան դացին: Էսաոնց էրթլու ժամանակ անծրեմ՝ ըռնեց, էնպե՞ս էսաոնք թրջան:

Էս մարդ օր քշեց, լամկուն էլ կարոացած ա ընդոնք, էդի հառեջ ա կէրթա, օր խաղեինին իմաց տա:

Խասան էն վախա օր՝ օշլար էկած ա, հինքն էլ պալտոն առն հուր թեկերուն, էտոնց արանք կերթա ու դուքա:



Հանկարծ շրջված անսով՝ Մրդբլակոն ա, խոր աված ձիով դուրս. խասան հիրար խամբուրին.

Ըսեց.— Բա՛ղ ջան, էսա ձիավորներ քե կոնախա:

Ըսեց.— Մաի առն, չադրներ դան, ջլեր թալ ու պաարասաի:

Չորնին ըսեց.— Գնա՛, իրեք չորս խաա դսր մորթա:

Մորթին, օթախ էրին, ասլաս-դումաշ կվա-  
ռա, օխչրներ կիորովա:

Մրդբլակոն էկավ, իրեք ախպոր կանչեց,  
ցույց տվեց, թե իմա՛ւ ա կպաարասավեր:

— Մրդբլակո՛, քո խոսկն հելավ:

Իրեք օր կերան, խմին, դարձան էտոր ազջր-  
կան ուզին Ռզդոյին:

Միրե Սրաբանին կնդան ըսեց.— Բա՛ղ ջան,  
մենք էկեք ենք քո աղջիկը ուզենք Ռզդոյին, է-  
դոնք էլ քո նման մարդ են, իրեքն էն կլեն քեզի  
ախպեր ու բարեկամ, քու ազ ու խաց ես չեմ  
կորցու:

— Մրդբլակո ջան, մեկ աղջիկ ա, կուրբան  
քեզի:

Նշանարան դրին, մասնիք փոխին, պայ-  
մանավորվան յայլաղից հետո: Գացին աներ, էս  
աղջկան ուր խոր ասն մեջ մե դեա ըոնին, դար-  
թարին, ջհեղ դրին վրո դեին, դրին ջաղղի ու քրդեր  
առան դացին: էսի էկավ հելավ Ռզդոյ կնիկ:

Ինը ամիս թմավ, Մրջանե Զազուն չոք դար-  
կեց դեաին, մեկ խաա ըալարան աղա բերեց:  
էսառնք էլ սովորութուն ունեին, խալիք փոռկ  
հոաաց, խորոխարինք դուգին, կնսաին, կսա  
կէնին:

էկան աչքալուա բերին, թե Ռզդոյ կնիկ պառ-  
կավ, մե նխշուն աղա բերեց:

Ըսեց.— Գնացեք էրեխին բերեք, մենք արնա-  
ղենք:

էկան, փաջուջր աարան, էն ջոջ ախպերն ա-  
ռավ ձեռ, ըսեց.

Թախըլ Թախլի մայա,

Ջաշ շաշի մայա:

Բայց մյուս աղպերն ըսեց.

Թախըլ Թախլի մայա,

Մա ջաշ շաշե, նա մին ա

(Թախլ մերն ա, էտի մեր տղից ւի):

Ջոջ ախպեր բերեց խոր դեին, էդ փաջուջ  
կապին մոր դոշ, խանին խեծուցին ուր խոր աված  
դեեն, ճամփին հուր խոր առն.— Մենք էդ թա-  
վուր աննամուա խարս չպախինք, էդի բիշ ա:

էս Մրդբլակոն հախու փախավ: էս դեեն  
հընդավ աղբիջի դուրան, դախ դաս արծուով, դախ

փուշ ուտելով էկան, անձրեւ՝ տվեց վրո ըսոնց,  
խասան մե յալլի, տեսան ըսոնց, բարեին, խար-  
ցուցին:

Մրջանե Զազուն լաց, ըսեց.— էսի ի՞նչ օրա  
յա:

Ըսին.— էսի Ավաի օրեն ա:

Աղջիկն ասսու հառեք եթվել էր, թե.— Դեա  
ջան, օրաեղ որ չոքես, էնաեղ էլ կիջենք:

Դեեն կերել էր կուշա փուշ, խոա, ծարավցեր  
էր, էդ Ավդի օրի մոա հախպուր կէր, չոքավ ջուր  
խմեց, աղջիկ հիշավ, ուր փաջուջն առավ, նսաավ  
դեի կուլթղի աակ: Դոեք էն աեզեն էկան:

Ըսին.— Կաճկա ջան, մեր Ավանն ոահմով ա,  
ժառանդ չունի, արի քե ասնենք ընաու մոա:

Ըսեց.— Չէ՛, ես ասսու հառաջ ուիա եմ արե,  
իմ դեեն դոր որ չոքավ, ես էնաեղ պաի մնամ:  
Ինչ էրին, չկրցան: Եկան ըսին Ավդին, ըսին  
օր չեկավ:

Ավդեն մարդ ճամփեց, ինքն ուր օղնով եկավ,  
աղջիկ չղնաց:

Ճարն ուրանց կարավ, բերին մեկ լավ շադր  
դարկին էա աեղ: Մնաց, փաջուջ առավ ջոջնալ:

Մրջանե Զազուն սարախաան կհելի կեթա  
Ավդի առն, օխչարն կկթա, դործ-մործ կենա,  
չուր հիրկուն, հիրկուն կառնի հուր աղեն, կուդա  
կքնի:

Տղեն հելավ ասախինդ աարեկան, անուն  
դրին Աերի, յանի սեհեբեսութենով ա հեղե, վի  
ճժու խեա խաղա՝ թե կկոարա, ոա կկոարա, քըր-  
աեր կդան կոիվ:

էդի օր էղավ քսան-քսանխինդ աարեկան, է-  
մալ կհնի մեր բան, մեր օբեն կհնցու էս մարդ  
բերեց էրկու հարազաա լամկու, կասեր աարեք,  
պառացուցեք, հիրկուն բերեք: Խաց կվերցուցին  
կերթին: Դու ինչ կսես, էս մարդ ուր կիսրերի աան  
խարջ պաի աա, էրկու դեու ճամփած էկեր ա Ավդի  
օբեն օր պաի խարջ ժողվեն: Մեկին փարա չկա,  
խալի ա ավե, քեչա յա ավե, օլխար ա ավե, էր-  
կու դեի բեռ հեղեր ա: Հիրկվան էլ աղեն դնաց  
վրո հախպրին, ջուր խմեց, ջուրն պաղ էր, հելավ  
շանջու: Լամկներուն ըսեց.— Ես ջանջու եմ, հելեք:

էս մարդ ուր խեաի լամկներուն, մե խաա էլ  
փեա քաշե քոքեն, առե ուր ձեռք, օր լամկներ  
խոսքը չէնեն, կղանա:

էս մարդ խարցուց, թե.— էս ի՞նչ ա մեր օրից  
կէրթա, երկու դեա:

էս մարդ ըսեց.— Սերի ջան, էս դեն օր մենք  
էկե նսաեր ենք, էսաերանց պաի խարջ աանք,  
հուրիջ մարդու:

Սերին ըսեց.— Հորի՛, էսի ասսու խողն ա,  
ի՞նչ խարջ, ի՞նչ բան.— էդի բոռաց.— Օհո՛, կայ-  
նեք:

Ականջ չէրին:



էկաւ մեկի շանն բռնեց, աղմուկը լցրեց  
բերան, էն մեկին էլ զանեց, հըմեն ինչ առաւ,  
րերեց:

էս մարդ վախեցաւ, ըսեց.—Այ հա՛յ, էդոնք  
իրեք ախպեր, ես մենակ, էկան՝ հըմնուն էլ կըլտ-  
րեն:

Բերեց դեմք հիշուց, շոքուց, բռնեմ առաւ  
ցտծ, կայնտով օրի մեջ բռնաց:

— Քրթե՛ր, արեք ձեր ապրանք աաւրեք:

Ավդն ըսեց.—Տո՛ Սերի ջան, օղնեքուդ մեռ-  
նեմ, ախր օրենք էր, մենք պտի տինք, էդ ի՞նչ է-  
րիր:

Ըսեց.—Դո՛ւ, մի վախեցիր:

էս մարդիկ մեկեւ օր հելան գացին: Էս մար-  
դիկ օր տեսան էդոնց խաղ, ըսին.

— Նա կոնաք դուք Ավդից խարջ առնեք, ոչ  
էլ. մե լամուկըմ կար, էն ի՞նչ ուժ էր, մե դոր ա  
ղանե մեղ, հա՛:

Հելաւ մե խաա ղոշաղ քըղու նամակ ավեց,  
տանի Ավդին, օր սարախաան կոխվ դուքամ քեղ:

Նամակ րերեց Ավդին, Աերին առաւ կար-  
դաց, հելաւ նամակ խառեց ճղեց, քըղու զլոխն  
էլ աղրաւ կտրեց: Աարախաան հելան կոխվ: Սե-  
րին հելաւ առաջին կոխվ, մերն ըսեց.

— Կաո՛, իմ ծծի կաթ քե խաբամ հեղի, դու  
չղանես սպանես (պիներ օր իր ջոջ տեքրն ա):—  
Ըսեց.—Տղա՛, լուսուն օր կսեն Դարաբեկորն ա քե  
խետ կկոպի, շղանես սպանես, կիցկես ձիուց, գլոխ  
կկտրես իմ շաղրի կուշտ, կիդաս ինձ, նոր կեթաս  
Ավդոյ կուշտ:

— Կա՛վ,—ըսեց,—ադե՛ ջան:

էկաւ կովան, Դարաբեկորի գլոխ կարեց, րե-  
րեց տվեց մոր, եկան րադի մոտ: Քրդեր մա-  
տադ ա կէնեն, Սերին կոտվեն, մեր խոդին իմալ  
կաղաաս:

Նրորդ օր խերն ա դուքա կովի: Ռդգոն շա-  
ռաւ րոտ աղջկան շէ՛, բերին դարթերն, թե էսի  
աղար աղա յա, թրխ աչք քցա րսաոր, Ռդգոն  
ղանա ադին սպտնա: Ռդգոն էլ ինչ գինեը, օր էաի  
հուր տդեն ա, հուր խետ կովող, ադեն էլ շղիներ:

Մեր խնդրվաւ տղից.—Տղա՛, հեսօր կսես  
Ավդին, կսես թըխ իըավունք աա, ես էլ հլեմ  
թամաշա: Բալա՛ (հիմասաուն էր կաճեն), ախիկ  
կրեք քե նշանց, քու աչք շթարթես, էս կովուլին  
էլ շսպանես, սաղ կրերես, կհիշուա իմ շաղրի  
դուտ, օր ես սպանեմ, րթեմ, իմ սիրա դինջանա:

Հելան դացին թամաշա էրին: Կովան, խոր  
ղանեց քցեց, րերեց հիշուց մոր շաղրի դուտ:

Ռդգոյ աչքեր խավրաւ, էն օր կնիկն ա, կը-  
ճանչնա, օր էսի հիր մարդն ա. կնիկը րերեց  
քեշեմ թալեց, ըսեց.

— Դու ո՞ն ես:

— Իմ անուն Ռդգո յա:

— Քե կնիկ հեղե՛:

Ըսեց.—Հեղե:

— Բա քու կնիկ ի՞նչ էրիր:

Ըսեց.—Իմ կնիկ բենամուա էր, թողեցի:

— Քու կնիկ բենամուա չի, ախպերդ էրեց,  
րա դու ըսկի շհաշվի՛ր, թե երր հեղաւ էրեխեն:  
Սե դա վրեղ, քեզնից հեղե մե տդա, էդ կովող էնի  
տ: Անուն էլ Սերի ա, յանի թե մեր սեերեսութե-  
նով ա բերե էդ տդեն: Գլոխն էլ նշանց տվեց  
Ռդգոյին:

— Էս քո ախպերն, ա՛:

Ռդգոն ըսեց.—Խա, իմ ախպերն ա:

Ըսեց.—Է՛սի քու կնիկա տուն քանդե, դու շամ-  
լըցա՞ր, օր կնիկդ էդ րանի աեր չի, էնի ուր ախալկա  
խմտր կէնեք, օր ուր ախալիկ տար քեզի. մեկ ա  
քեզի էդուց րեթար կէնի:

Լաց, ուրին թալեց վըր օտաց.

Ըսեց.—Դու շճանչնաս ընձի, ես քու կնիկն  
եմ՝ Մըջանե Ջազուն եմ: Հելաւ պաավեց, խմցուց,  
դրկեց ուր մարդ ու պառկաւ:

Տղեն էկաւ տեսաւ, խանշալ քաշեց, օր էրկ-  
սի վիզն էլ կտրի, մեր թոռաւ հելաւ նսաաւ.—  
Մենք քո ծնողն ենք, էսմլա յա հեղե:

Ավդեն էլ ըսեց.—Խա, լա՛ւ, ըդմլա յա:

էկան նոր օրի մարդիկ, լսին, քեֆ, ուրախու-  
թին էրին, ամիսմ՝ մացին Ավդի մոա: Ռդգոն հե-  
լաւ, իր կնիկը վերցուց էկաւ, տղի անուն փո-  
խին, դրին Արուսեթե Բնալալ (իբրե ադեն եկաւ  
խալրլաւ):

Որոշեցին Դարաբեկորու կյաճկեն ուզին  
կնիկ Արուսեթե ընանլալին: Խեբն էկաւ անսաւ,  
օր ախալիկ լսւլ մարդ ա առե: Մե քըղու դոե էկաւ  
կայնեց ախ քաշեց, ըսեց.—Միր կա Արարսաան  
էնոր ձի մը կա, անուն Ռաշար խալի. օր էնի րերես  
խեծես, էլ քեղի դարդ չլի, օր Դարաբեկորու կյաճ-  
կեն առեր էս, դու էլ էդքան խորոտ ես:

Դոեն քյաշվաւ դյնաց: Տղեն դիշեր շոմախ  
քյաշեց դրեց հուրանց օրթլաղ. ըսեց—կնիկ, իմ  
սրտի վրեն մուրագ հեղաւ, շուր շէրթամ իմ մու-  
րաղ կատարեմ, ոչ ես քեղի մարդ, ոչ դու ինձ  
կնիկ:

Տղեն հելաւ դնաց Արարսաան, էկաւ խասաւ  
գետի. դետտ կարմունջ չկա, դետան ափան կամիշն  
հելե երկինք: Արուսեթե Բնալալ հնցաւ կամջի նե,  
նսաաւ: Դու ինչ կսես, քուլի աղա կա յոթ ազրեր  
ունա էդ երդրի թաքավորին թալած թաքավորու-  
թյունից, ըսաոր աղջիկմ՝ կա, անուն Շաքլարնուշ  
ա, դուդեն հուրանց պղաիկ ախպոր, Միրն ինատու  
չիաա, էս քուլի ադեն ուղնդան ա ճամփեր, Միրն  
շավեր ա: Մկա պախ կպախեն, օր էս աղջիկ էլ  
փախցուն, էս Մրի ձին էլ փախցուն, շաղողվի:

Պառլու մեկ, քուր ադեն դնաց օսկով գրա-  
վեց.—Նանե՛, վերե ասաված, ներքե քեղի, քեղի



էսքան օսկի կիտամ, կարա՞ս Շտքյարանուշին՝ Մրի աղջիկ, բերես քո տուն, խասուա իմ ձեռ, է՛լ դու րան շունիս, շուր քո մախման ժամանակ, իմ ջոջ ախպեր թաղավոր ա, կիգաս, քե լավ կպախանմ:

— Չուր լուսուն ընծի օր տուր:

Թըխ պախա, քուրի տղեն գառնա էրթա: Մենք գառնանք նանեյ վրեն: Սե ու սուգ րացվի նանեյ վրեն, հելտվ դնաց դուռ դանեց, աղջիկն էկավ դուռ րացեց, էկավ, հընկավ թագավորի օսաց, ըսեց.— Գինա՞ք հորի եմ եկե. դուք գինաք օր ես անտեր պառավ եմ, րուրդը վացեր եմ, Շաքյարանուշի հնդերտիկ բերեր եմ իմ տուն, կկանչեն, կսեն դնա Շաքյարանուշին րե, կսա էնինք, վարցք ա մեգի: Արեռվ տանեմ, արեռվ բերեմ:

— Նանե՛, դու գինաս, օր քրդու տղեկներ մեր աղջիկ կուղեն. կփախցուն կտանեն, մեղի կենեն խայտառակ, չիտանք.— Վա՛յ, ես արեռվ տանեմ բերեմ:

Համողեց, Շաքյարանուշին ըբերեց, քուրի տղեն Շաքյարանուշի ձեռ ըոնեց, քաշեց բերեց էն տեղ, օր Արուսեթե Բնալալ կամշներու մեջ նստուկ ա:

Քուրի տղեն օր աղջկան կքաշա, աղջիկ կպաղատա.— Վերե ասսված ներքե դու, ուղընդան ճամփա, որ իմ խեր շտվեց, ես իմ կամով դամ քո խետ. ընծի մի խայտառակա, թող էրթամ անարաա իմ խոր տուն:

— Ձէ՛, ի՞նչ ա կսես, շան տղի աղջիկ, կայնի քաշեմ էսա սեղ քե խայտառակեմ, նոր կթողեմ էթաս:

Աղջկա շարեն կտրտվ:

Էսի էլ լավ կլսա, ջդայնացեր ա, աչքերուց արուն կկաթա:

— Դու էդիս քո ասսված, թող ջուր գանեմ իմ հերես, սիրաս կկայնի, մեկ խաչ խանեմ իմ հերես:

Հինք կայնավ, տղջիկ ջուր դանեց ըսեց.— Քուրի աղա, կսեն մեկ երգիւր կա, Արուսեթե Բնալալ ա անուն էգ տղի, կըսեն էնդոր շոմրիս ակեն մարդ չի պրծնի, ես իմ ասսուց կխնդրեմ՝ էնդոր շոմախ վըր քո վզին հելի:

Ասելն ու տղի դարկելը մեկ հելավ: Աղջիկ խրտավ, կայնավ էն յտն, տղեն հընդավ: Տղին վերցուց թալեց ճահճի մեջ:

— Ծա Արուսեթե Բնալալն եմ, ախլի ջան:

— Դու դո՞ր ա կեթաս:

— Ըսեց.— Էս քաղքի թագավորի ձիու՝ Ռաջտրխալիթի համտր եմ էկե: Ծա նջանլու եմ, քրդեր դու գինաս, դալան կուղին, կասեն, օր էդ ձին չիդաս, իմ ախլիկ չիդամ քեղ: Մուրաղի վրա եմ:

— Վայ Արուսեթե Բնալալ ջան, ես էլ քե կուրրան, ձին էլ քեղ կուրրան, դու որ ինձ փրկիր: Ծա կէրթամ իմ խոր տուն, դու կրոնես էդ ջրու

կրաղ, գուքաս, մենք ձիերու թրքեր խաներ ենք, թափեր ենք. դու կգաս էդ փթրի մոտ, ես քե խաց կիսամ, կուտես, ձին թամբեմ, գյամեմ, խեծիս, էթաս խասես քո մուրաղին:

Աղջիկ գնաց, մեր ու խեր տեսան:

Ըսեց.— Չուր դսա էրինք, հանքցանք, շուտ էկա:

Խաց կերան, արե մտավ, մութն հընդավ, հելան քնան: Աղջիկ հելավ խաց տարթավ տղին, հինքը գնաց ձիու հետեկից:

Թամք ու գյամ կամոդ դրուկ ա, րալնիս խոր ջեք դրուկ տ. րալնիս խտնեց, թամք ու գյամ խանեց, քյշեց աարավ աղի կուշա: Տղեն հելավ, միայն աղջիկ մտեն գնաց, շսեց ձիուն շեղի դանգու տաս, էդի սար-ձոր կթոնի, թողես՝ հուր քեֆով էրթա: Տղեն խեծավ գնաց, աղջիկ էկավ քնեց:

Արուսեթե Բնալալ քաղքից օր էլավ, աչքերն էլ րան շտեսան, մեկ խատ դանգուն տվեց ձիուն, ձին թռավ մե ձոր հնցավ, տղեն վըր գլուխ հընգավ, հէսօր ես մեռե, թե խինգ օր հառաջ, գլուխ խթվավ մըջ գետին:

Ձին էկավ գարգյխի գուռ, ոտով դանեց ու խրխնջաց:

Խերն հիմցավ,— Աղջի՛, ձին դուռն ա: Էդ ի՞նչ մալ րալնիսն խտնած ու տարած ա:

Էրկու սիլլա դանեց աղջկտն:

— Հայրի՛կ,— ըսեց,— քեղնե պախեմ ասսուց ինչ պախեմ:

Հըմեն պատմեց, խեր լսեց, ըսեց.

— Ձին դանե, տղին սպանե:

Էս մտրդիկ թըխ մնտն կասկածի տակ, մենք դառնանք Արուսեթե Բնալալին: Խելքն էկավ դլու, ուր գլխու շալերուց, քուրդ էր, քանդեց, վառեց, էրեց խանձուր, դրեց ուր գլխուն, կապեց, հելավ շոմախ առավ ձեռ, էկավ դարդյխի դուռ կտնեց, շոմախով դանեց: Աղջիկն հելտվ, տղին տեսավ:

— Հայրի՛կ, մայրի՛կ, մե քուրդ ա:

Հելան րացին դուռ, էկան նստուն, աղջկան խասկուցին, իրրուխ կա էնդոնց շտյի, ըսեց.— Բե՛, գլուխ կցավի, շայ խմեմ:

Շատ քոմուկ ցախ կեր, վառին. քուրի տղեն հելավ տեսավ՝ պաժառ ա, էրկու խոքով հելան օր՝ հնցուցեն: Մրին էլ բռնեն, տանեն: Ախպրներ հելան էկան,— Մի՛ր,— դոռգոռացին,— տո՛ աննամուս, քե թախաից թալած, էս ինչ խայտառակություն ա, գու կրակ ես արե:

— Էսա քուրդն ա կպուցե, ես չեմ էրե, էսա քուրդ ծուռ տ:

— Խա՞, դու ես:

— Ծա եմ:

Թոավ հելավ հըմին ջարդեց, նոր ախլիկ ճանչցավ տղին, ձին տվին, գնաց խասավ հիրտ մուրաղին, դուք էլ խտնեք ձեռ մուրաղին: